

РАХУНКОВА ПАЛАТА

РІШЕННЯ

від 22 лютого 2022 року № 3–1

Київ

Про розгляд Звіту про результати аудиту ефективності управління Національною академією наук України об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету

Відповідно до статті 98 Конституції України, статей 7, 25, 26, 35 і 36 Закону України «Про Рахункову палату» розглянуто Звіт про результати аудиту ефективності управління Національною академією наук України об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету.

За результатами розгляду Рахункова палата

ВСТАНОВИЛА:

1. Національна академія науки України (далі – НАН України, Академія) як суб'єкт управління об'єктами державної власності не забезпечила ефективного виконання покладених на неї повноважень з урахуванням положень Концепції розвитку Національної академії України на 2014–2023 роки, схваленої постановою Президії НАН України від 25.12.2013 № 187 (далі – Концепція № 187), у частині здійснення контролю за ефективним використанням та збереженням об'єктів державної власності, які держава передала Академії та її установам і організаціям у безстрокове безоплатне користування, та прозорого обліку таких об'єктів.

Свого часу Академією створено велику кількість підприємств, значна частина яких на момент аудиту не була спроможною ефективно працювати, у тому числі в інтересах кількох подібних за профілем наукових установ.

До мережі НАН України за досліджуваними бюджетними програмами 6541020 і 6541030 включено 178 розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня та одержувачів коштів державного бюджету. Із 232 (загальна кількість)

державних підприємств, які віднесені до відання НАН України, на час аудиту працювало лише 95 (40 відсотків). Протягом 2019–9 місяців 2021 року НАН України ухвалено рішення про включення окремих об'єктів майнового комплексу Академії до переліку об'єктів, що підлягають приватизації (2019 рік – 51, 2020 рік – 49), припинено діяльність 5 організацій та підприємств, у стані припинення перебувало 37 організацій та підприємств.

Станом на 01.10.2021 загальна площа нерухомого майна НАН України – 3 481,5 тис. кв. м, у тому числі 3 078,8 тис. кв. м (88,5 відс.) безпосередньо використовувалися балансоутримувачами для провадження діяльності; 306,7 тис. кв. м (8,8 відс.) передано в оренду стороннім організаціям (1968 договорів з 1315 юридичними особами та фізичними особами-підприємцями); 11,1 тис. кв. м (0,3 відс.) – незадіяна площа, яка за відсутності потреби може розглядатися як потенційний об'єкт оренди. На 84,9 тис. кв. м 68 організацій-балансоутримувачів розміщено 116 організацій НАН України або їх структурних підрозділів, окремі рішення щодо розміщення ухвалювалися НАН України (до 1991 року – Академія наук УРСР, 1991–1993 роки – Академія наук України) більш як 25–56 років потому.

На час аудиту не сформовано актуалізованого переліку об'єктів державної власності, які входять до майнового комплексу НАН України. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19.02.1999 № 226 перелік об'єктів державної власності, що входять до майнового комплексу Національної академії наук України, є застарілим. Електронна система обліку об'єктів майнового комплексу НАН України не функціонує, що ускладнює контроль за ефективним використанням майна і не забезпечує достовірності даних. Ведення обліку об'єктів державної власності в Єдиному реєстрі об'єктів державної власності здійснюється з недотриманням вимог Положення про Єдиний реєстр об'єктів державної власності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.2004 № 467 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.02.2005 № 142), зокрема, до реєстру включено 300 од. автотранспортних засобів, на які не поширюється режим нерухомої речі.

Результати аудиту 29 наукових установ і державних підприємств, що віднесені до відання НАН України, засвідчили **неефективність існуючої в НАН України системи управління і внутрішнього контролю за використанням і розпорядженням державним майном, переданим установам і підприємствам на праві оперативного управління. Щорічна інвентаризація державного майна** окремими установами і організаціями НАН України **проводилася формально, викривлено вартість і площу майна, не встановлено фактичних нестач або не обліковано лишків майна, не забезпечено своєчасного оформлення технічної документації із землеустрою, проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок і їх обліку.**

У перевірених установах і на підприємствах встановлено факти невідображення або недостовірного відображення в бухгалтерському обліку та/або формі № 2 б «Відомості про державне майно» (далі – форма 2 б) інформації про об'єкти державної власності, у тому числі земельні ділянки, зокрема щодо площ, вартості і назви державного майна. Так, вісьма науковими установами, незважаючи на відображення в бухгалтерському обліку 230 од. нерухомого майна площею 859 977,54 кв. м і вартістю 106,2 млн грн, дані не внесено до форми 2 б, двома науковими установами не обліковано в бухгалтерському обліку 20 од. нерухомого майна площею 1995,8 кв. м, п'ятьма–10 земельних ділянок загальною площею 21561,6633 га.

У системі НАН України обліковуються будівлі і споруди з нульовою залишковою вартістю, їх справедливу вартість не визначено, як наслідок, невідома реальна вартість майнового комплексу НАН України.

Так, на балансі 127 установ і організацій НАН України обліковується 2241 од. нерухомого майна загальною площею 1158936,3 кв. м, залишкова вартість якого дорівнює нулю. При цьому керівники установ не скористалися правом визначення справедливої вартості майна відповідно до пункту 10 розділу II Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 12.10.2010 № 1202, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 01.11.2010 за № 1017/18312 (далі – П(С)БОДС № 121). Крім того, встановлено випадки порушення вимог пункту 5 розділу III П(С)БОДС № 121 і неврахування пункту 1 розділу V Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 23.01.2015 № 11, щодо визначення ліквідаційної вартості об'єктів основних засобів з нульовою залишковою вартістю, використання яких продовжується.

2. НАН України не забезпечено належного контролю за реєстрацією речових прав на нерухоме майно. Окремими установами не забезпечено виготовлення технічних паспортів на будівлі. Як наслідок, станом на 01.10.2021 установами і організаціями, що віднесені до відання НАН України, проведено державну реєстрацію речових прав лише на 55,3 відс. будівель, 54,7 відс. земельних ділянок і 39 відс. споруд.

Бюро Президії НАН України ухвалювало окремі управлінські рішення щодо передачі будівель від однієї установи (підприємства), що віднесена до відання НАН України, іншій (без передачі права постійного користування земельними ділянками), що не було пов'язано з досягненням наукових і статутних цілей цих установ.

Через неоформлення права постійного користування земельними ділянками є ризики їх втрати (відчуження) під час здійснення будь-яких правочинів. У подальшому це може призвести до необхідності захисту

установами і організаціями НАН України права користування земельними ділянками у судовому порядку. При цьому окремі наукові установи вимушені захищати свої права на нерухоме майно, зокрема земельні ділянки, навіть за наявності документів про оформлене право постійного користування ними. Наприклад, незважаючи на те, що на балансі Національного наукового центру «Харківський фізико-технічний інститут» (далі – ННЦ ХФТІ) обліковується земельна ділянка площею 3,2 га, приватним підприємством ПФ НПП «Енерготехніка» укладено з Дергачівською райдержадміністрацією договір від 20.10.2006 оренди цієї ділянки для будівництва та обслуговування цеху з виробництва санітарно-гігієнічного паперу-основи на території Черкасько-Лозівської сільської ради Дергачівського району і у подальшому безпідставно зареєстровано право постійного користування нею (земельній ділянці присвоєно кадастровий номер). За позовом ННЦ ХФТІ рішенням Господарського суду Харківської області договір оренди визнано недійсним, але на момент аудиту питання не вирішено.

3. Управління справами та науково-організаційним відділом НАН України не забезпечено належного контролю та моніторингу за ефективним використанням майна, що перебуває в управлінні установ, організацій та підприємств НАН України.

Через відсутність практичної реалізації заходів Концепції № 187 щодо суттєвого поліпшення забезпечення житлом працівників НАН України на час аудиту на земельних ділянках, право постійного користування якими належить НАН України та її установам і підприємствам, згідно з укладеними ними інвестиційними договорами продовжується будівництво не тільки житлових комплексів, а й офісних центрів і об'єктів соціально-побутового призначення. Згідно з чинним законодавством набуття права власності на збудовані об'єкти нерухомого майна новими власниками надалі призведе до втрати НАН України права користування цими земельними ділянками.

Так, відповідно до вимог пункту «д» частини другої статті 92 та частин першої-третьої статті 42 Земельного кодексу України право постійного користування земельною ділянкою із земель державної та комунальної власності набувають співвласники багатоквартирного будинку, земельні ділянки надаються в постійне користування підприємствам, установам і організаціям, які здійснюють управління цими будинками, та передаються безоплатно у власність або в постійне користування співвласникам багатоквартирного будинку у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Згідно з частиною тринадцятою статті 120 Земельного кодексу України у разі набуття права власності на об'єкт нерухомого майна (жилий будинок (крім багатоквартирного), іншу будівлю або споруду, єдиний майновий комплекс), об'єкт незавершеного будівництва, розміщений на земельній ділянці, що перебуває у постійному користуванні, особами, які не можуть набувати

земельну ділянку на такому праві, вони набувають таку земельну ділянку із земель державної або комунальної власності у власність або оренду.

Водночас протягом усього терміну виконання інвестиційних договорів (2 – 15 років) НАН України та її установи як користувачі земельних ділянок, на яких здійснюється будівництво, продовжують отримувати пільги з оподаткування, визначені підпунктом 282.1.4 пункту 282.1 статті 282 Податкового кодексу України, як заклади науки, що повністю утримуються за рахунок коштів державного бюджету.

Загалом у системі НАН України протягом 2019–9 місяців 2021 року чинними були 37 інвестиційних договорів, укладених з 2002 по 2021 рік Академією та її установами і підприємствами, щодо будівництва багатоквартирних будинків з вбудованими (прибудованими) нежитловими приміщеннями (адміністративними, офісними, адміністративно-офісними з підземними автостоянками) та проведення ремонтно-будівельних робіт. За цими договорами під забудову передано 109,3772 га земельних ділянок, 91 888,89 кв. м будівель і споруд НАН України, її установ та державних підприємств загальною ринковою вартістю 892836 тис. гривень. На час аудиту НАН України та її установами за вісьмома договорами отримано 19871,4 кв. м житлової площі вартістю 436174,4 тис. грн, 10131 кв. м нежитлових площ вартістю 129337,7 тис. грн та послуг з ремонтно-будівельних робіт на суму 39584,6 тис. гривень.

НАН України не створено ефективного механізму конкурсного відбору забудовників (інвесторів) власних земельних ділянок для будівництва. Як наслідок, відбір забудовників здійснювався на неконкурентній основі, що створило ризики несвоєчасного виконання та/або невиконання робіт, непрозорого відчуження активів.

Із 37 (загальна кількість) діючих інвестиційних договорів будівельні роботи на час аудиту не виконувались або призупинені, у тому числі через відсутність дозвільних документів та/або належним чином оформленого права постійного користування земельними ділянками та зареєстрованих речових прав на будівлі і споруди, за 24 договорами (наприклад, договори між Державним підприємством «Пансіонат «Борей» Національної академії наук України» (далі – пансіонат «Борей») і Приватним підприємством «ОСТІУМ»; Інститутом газу Національної академії наук України (далі – Інститут газу) та ТОВ «Подільський моноліт»; Державним виробничим підприємством «Будремсервіс» Національної академії наук України» (далі – ДП «Будремсервіс») і ТОВ «Делкон-Лекс»).

Внаслідок укладання інвестиційних договорів для здійснення будівництва (реконструкції) на земельних ділянках, право постійного користування якими належить Державній установі «Відділення гідроакустики Інституту геофізики ім. С. І. Субботіна НАН України» (далі – ДУ Відділення гідроакустики) (0,31 і 0,6216 га) і ННЦ ХФТІ (1,424 га) та речові права на які в Державному

реєстрі речових прав на нерухоме майно не зареєстровано, створено ризики не тільки втрати цих ділянок для науки, а й ускладнень у разі необхідності захисту установами своїх прав у судах.

Погодження Бюро Президії НАН України інвестиційних договорів за відсутності істотних умов (зокрема, вартості внесених часток сторін у виконання договору, мінімальної частки НАН України від побудованих житлових і нежитлових приміщень тощо) не забезпечує гарантій отримання НАН України та її установами вигід (частки) у розмірі не менше ринкової вартості переданого нею майна за такими договорами.

Так, наприклад, за інвестиційними договорами на момент аудиту НАН України та ННЦ ХФТІ не отримано 3037,64 кв. м квартир або належної компенсації в сумі 26986,2 тис. гривень.

Через незадовільний стан внутрішнього контролю за виконанням умов інвестиційних договорів Інститутом ботаніки ім. М. Г. Холодного Національної академії наук України (далі – Інститут ботаніки) недоотримано

323 кв. м житлових або нежитлових приміщень розрахунковою вартістю від 3221,9 до 5037,7 тис. грн, створено ризики втрати квартири площею 123,9 кв. м розрахунковою вартістю 1943,1 тис. грн, відтерміновано отримання 167 кв. м нежитлових приміщень і квартири площею 123,9 кв. м.

За інвестиційним договором з ТОВ «ГІДРОІНЖ-БУД» НАН України отримано 693,7 кв. м нежитлових приміщень. Зважаючи на високі вартісні показники майна, що передається в державну власність у результаті виконання інвестиційного договору, доцільно запровадити дієвий моніторинг стану виконання його умов.

4. Утримання майнового комплексу НАН України забезпечується як за рахунок коштів загального і спеціального фондів державного бюджету, так і за кошти, отримані за результатами господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Видатки загального фонду державного бюджету переважно спрямовуються на оплату праці наукового складу Академії і комунальних послуг (90 відс.), а зміцнення матеріально-технічної бази здійснюється за рахунок коштів спеціального фонду – здебільшого надходжень від оренди державного майна (20,4 відс. загальної суми всіх надходжень).

Значна частина об'єктів державної власності НАН України перебуває в аварійному стані та потребує ремонту, на що, за розрахунками Академії, у 2019–2021 роках необхідно було спрямувати 1,5 млрд грн капітальних видатків. Такий стан об'єктів унеможлиблює їх використання за призначенням.

Проведений під час аудиту огляд приміщень наукових установ засвідчив: 41965,4 кв. м шести наукових установ перебуває в незадовільному стані та потребує поточного або капітального ремонту, у тому числі 3598,7 кв. м виведено з експлуатації. У перевірених семи наукових установах не використовується для наукової діяльності або використовується не за основним призначенням нерухоме майно загальною площею 38963,7 кв. м, у тому числі на утримання 32209,1 кв. м у 5 установах непродуктивно використано 6073,6 тис. гривень.

Через безвідповідальність керівників пансіонату «Борей» та Державного підприємства «Гілея» (далі – ДП «Гілея») не встановлено системи протипожежного захисту, отже, є загроза життю та здоров'ю громадян під час оздоровлення та відпочинку. Відпочиваючі відмовляються від заселення у пансіонат «Борей» у зв'язку з незадовільним технічним і санітарним станом зношеного номерного фонду та внутрішніх комунікацій.

На балансі 19 наукових установ обліковуються 23 об'єкти незавершеного капітального будівництва (реконструкції), з яких 5 об'єктів (7191,5 тис. грн) 4-х наукових установ розташовано на території анексованого Криму, один об'єкт (2723,6 тис. грн) Державної установи «Науково-технологічний центр «Реактивелектрон» НАН України – на тимчасово окупованій території м. Донецьк і один об'єкт вартістю 7421,6 тис. грн – у Російській Федерації. Кошти державного бюджету на ремонт, реконструкцію і будівництво цих об'єктів виділялися переважно у 1986–2017 роках (на об'єкти, розташовані на території анексованого Криму, – до 2014 року). На момент аудиту більшість робіт призупинено, ступінь будівельної готовності об'єктів – від 5 до 98 відсотків. У разі незавершення ремонтних робіт є ризик руйнації об'єктів та непродуктивного використання спрямованих на ремонтні та будівельні роботи у попередні роки майже 300 млн гривень.

Виділення капітальних видатків для оновлення основних фондів і належного утримання переданих об'єктів державної власності має бути пов'язано із стратегічними пріоритетами реформування мережі наукових установ та подальшого розвитку НАН України.

5. У 2019–2021 роках планування видатків за КПКВК 6541030 окремими установами НАН України здійснювалося з недотриманням вимог Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228 (далі – Порядок № 228).

5.1. У порушення пункту 22 Порядку № 228 окремими розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня до проєктів кошторисів на 2019, 2020 і 2021 роки за КПКВК 6541030 включено капітальні видатки у загальній сумі 10613,5 тис. грн за відсутності відповідних розрахунків за

кожним кодом економічної класифікації видатків, деталізованих за видами та кількістю товарів (робіт, послуг) із зазначенням вартості за одиницю.

5.2. Всупереч вимогам пункту 17 Порядку № 228 до проєктів кошторисів у 2019, 2020 і 2021 роках окремими науковими установами не склалися розрахунки обсягів надходжень до спеціального фонду на загальну суму 46193,5 тис. гривень.

5.3. У порушення вимог абзацу п'ятого пункту 49 Порядку № 228 ННЦ ХФТІ і Інститутом прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача Національної академії наук України не вносилися зміни до кошторису на суму 29933,3 і 1,6 тис. грн відповідно при перевищенні фактичного обсягу власних надходжень до спеціального фонду кошторису (з урахуванням залишку бюджетних коштів на його рахунках на початок року) над затвердженими кошторисними призначеннями (загалом на 29934,9 тис. гривень).

6. Визначені НАН України за погодженням з Міністерством фінансів України (далі – Мінфін) результативні показники в паспортах бюджетних програм за КПКВК 6541020 і 6541030 не дають можливості оцінити ефективність виконання бюджетних програм в частині управління об'єктами державної власності та збереження активів. Формальне визначення головним розпорядником показників результатів, ступеня досягнення мети та цілей державної політики у цій сфері суперечить вимогам пункту 6 Загальних вимог до визначення результативних показників бюджетних програм, затверджених наказом Мінфіну від 10.12.2010 № 1536, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 27.12.2010 за № 1353/18648: показники практично не характеризують досягнення цілей бюджетних програм.

Внаслідок неефективного управління бюджетними коштами (в частині комунальних послуг та енергоносіїв, капітальних видатків) науковими установами і НАН України у 2019 і 2020 роках не використано 1660,6 тис. гривень.

7. З 01.02.2020 введено в дію новий Закон України від 03.10.2019 № 157–ІХ «Про оренду державного та комунального майна» (набрав чинності 27.12.2019) (далі – Закон № 157), яким кардинально змінено процедуру передачі в оренду державного майна. При цьому Порядок передачі в оренду державного та комунального майна затверджено Кабінетом Міністрів України майже через шість місяців (постанова від 03.06.2020 № 483 «Деякі питання оренди державного та комунального майна») (далі – Порядок № 483), а Примірний договір оренди нерухомого майна, іншого окремого індивідуально визначеного майна, що належить до державної власності, – через вісім місяців з дня набрання чинності Законом № 157 (постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2020 № 820), тобто не дотримано термінів, визначених пунктом 8 розділу «Прикінцеві та перехідні положення» Закону № 157 (протягом трьох місяців). Положення про передачу в оренду майна Національної академії

наук України затверджено через **8,5 місяців** з дня набрання чинності Законом № 157 та майже через **3 місяці** з дати набрання чинності Порядком № 483 (постанова Бюро Президії НАН України від 11.09.2020 № 150) (далі – Положення № 150).

Рішення щодо передачі майна НАН України в оренду відповідно до Закону № 157 Бюро Президії НАН України приймалися лише з грудня **2020 року**, що негативно вплинуло на передачу майна НАН України в оренду та було одним із ключових чинників зменшення за 2020 рік порівняно із 2019 роком кількості укладених договорів оренди на **17,8 відс.**, площі, переданої в оренду, – на **20,6 відс.** та, як наслідок, надходження орендної плати до спеціального фонду – на **37,0 млн грн (15,3 відсотка)**.

8. НАН України не забезпечено належного обліку нерухомого майна, наданого в оренду. Через неефективний контроль НАН України та відсутність необхідних управлінських рішень щодо персональної відповідальності керівників організацій, організаціями-балансоутримувачами не забезпечено повного, своєчасного та достовірного внесення даних до Цифрової системи управління майном НАН України (www//nas.gov.ua), розміщеної на офіційному сайті НАН України, що є недотриманням вимог пункту 17.5 Положення № 150.

9. У результаті неефективного розпорядження майном НАН України та ухвалення керівниками кожної з 22 перевірених організацій-балансоутримувачів НАН України неефективних управлінських рішень встановлено порушення порядку передачі нерухомого майна НАН України в оренду, які призвели до недонадходжень до спеціального фонду, а також завдання організаціям НАН України матеріальної шкоди; через окремі порушення є ризики втрати нерухомого майна.

9.1. У порушення статті 3 Закону України від 07.02.2002 № 3065 «Про особливості правового режиму діяльності Національної академії наук України, національних галузевих академій наук та статусу їх майнового комплексу» (далі – Закон № 3065), пункту 1.2 Положення про Порядок передачі в оренду майна, що належить до майнового комплексу Національної академії наук України, затвердженого постановою Бюро Президії НАН України від 15.10.2014 № 216 (далі – Положення № 216), керівниками восьми організацій-орендодавців нерухоме майно НАН України загальною площею **7 922,4 кв. м передано в оренду за відсутності дозволів НАН України.**

9.2. Не дотримано частини другої статті 26 Закону № 157 керівниками п'ятнадцяти організацій-орендодавців щодо забезпечення контролю за виконанням умов **83 договорів оренди в частині обов'язкового страхування орендарем на користь балансоутримувача (частина шоста статті 20 Закону № 157) нерухомого майна НАН України загальною площею **6 336,1 кв. м**, за 18 договорами не забезпечено **безперервності страхування 2 098,6 кв. м****

майна НАН України **на весь термін дії** договорів оренди, що спричинило ризики завдання збитків балансоутримувачу та **втрати майна у результаті його пошкодження**.

Так, внаслідок відсутності контролю Інституту геології і геохімії горючих копалин Національної академії наук України (далі – Інститут горючих копалин) за виконанням умов договорів оренди в частині страхування орендованого нерухомого майна площею 22,1 кв. м втрачено можливість відшкодування збитків на суму 164,4 тис. грн у зв'язку з пожежею.

9.3. Керівництвом НАН України та двох наукових установ не забезпечено контролю за виконанням умов 21 договору в частині своєчасного повернення нерухомого майна площею 1 037,9 кв. м (НАН України – 519,0 кв. м, Інститут технічної теплофізики Національної академії наук України (далі – Інститут теплофізики) – 391,2 кв. м, Карпатське відділення Інституту геофізики ім. С. І. Субботіна Національної академії наук України (далі – Карпатське відділення Інституту геофізики) – 127,7 кв. м), що є недотриманням вимог статті 26 Закону № 157 і **створює ризики втрати майна**.

У порушення умов договорів оренди в Інституті проблем математичних машин і систем НАН України (далі – Інститут матмашин) (4 887,2 кв. м), Карпатському відділенні Інституту геофізики (127,7 кв. м), Інституті теплофізики (3 017,7 кв. м) та пансіонаті «Борей» (406,5 кв. м) суб'єкти господарювання **користувались нерухомим майном площею 8 439,1 кв. м** НАН України після завершення строку дії раніше укладених договорів (від 1 місяця до 2 років), при цьому сплачувались орендна плата та відшкодовувались комунальні послуги.

9.4. Внаслідок недостатнього контролю керівників організацій НАН України за використанням майна, переданого в оренду, дотриманням умов договорів оренди установами недоотримано доходів та не відшкодовано витрат на комунальні послуги загалом на 543,2 тис. гривень.

Так, внаслідок порушення вимог пунктів 12 і 13 Методики розрахунку орендної плати за державне майно та пропорції її розподілу, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.10.1995 № 786, що діяла до 19.06.2021 (далі – Методика № 786), Інститутом геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова Національної академії наук України (далі – Інститут геотехнічної механіки) недоотримано 179,8 тис. грн орендної плати (станом на 01.12.2021 недоотримані від орендарів кошти у повному обсязі перераховано інституту); Інститутом електронної фізики Національної академії наук України через безпідставне звільнення орендаря від орендної плати та заниження розміру орендної плати недоотримано 7,8 і 5,2 тис. грн відповідно доходів, не відшкодовано 9,9 тис. грн витрат на комунальні послуги.

Без укладання договорів оренди безпідставно використовувалося нерухоме майно НАН України загальною площею 1 385,3 кв. м, у результаті

організаціями НАН України недоотримано **253,8 тис. грн** надходжень від орендної плати. Не уклалися також договори про відшкодування витрат балансоутримувача на утримання орендованого майна на цю ж площу, внаслідок чого окремим організаціям НАН України не відшкодовано **86,7 тис. грн** витрат за спожиті комунальні послуги.

9.5. У ДУ Відділення гідроакустики не укладено договорів оренди та відшкодування витрат балансоутримувача Фізико-хімічного інституту захисту навколишнього середовища і людини МОН України та НАН України (далі – ФХІ захисту навколишнього середовища і людини), який не входить до мережі НАН України, але **12 років безпідставно користується нерухомим майном НАН України площею 439,7 кв. м**, що не узгоджується зі змістом частин першої та другої статті 785, частини другої статті 795, частин першої та другої статті 1212 Цивільного кодексу України.

На підставі судових рішень різних інстанцій протягом 2019–2021 років ДУ Відділення гідроакустики проведено списання **1463,8 тис. грн** дебіторської заборгованості, яка нараховувалася ФХІ захисту навколишнього середовища і людини згідно з рахунками на оплату комунальних послуг пропорційно зайнятій площі. Станом на 01.07.2021 дебіторська заборгованість за надходженнями до спеціального фонду становила **423,1 тис. гривень**.

ДУ Відділення гідроакустики неодноразово зверталась до ФХІ захисту навколишнього середовища і людини **щодо звільнення приміщень**. **Постановою Бюро Президії НАН України** від 10.07.2019 № 204 ДУ Відділення гідроакустики доручено протягом місяця вирішити питання укладення договору оренди з цією бюджетною організацією, однак **ФХІ захисту навколишнього середовища і людини договір оренди не підписано, інститут продовжує самовільно та безоплатно використовувати майно НАН України, яке обліковується на балансі ДУ Відділення гідроакустики**.

9.6. Отримані від орендарів упродовж 2019–2020 років та I півріччя 2021 року **1460,2 тис. грн** на відшкодування витрат балансоутримувача за утримання будівель та прибудинкової території Інститутом геотехнічної механіки (346,5 тис. грн) та Інститутом чорної металургії ім. З. І. Некрасова Національної академії наук України (1 113,7 тис. грн) **зараховувались до власних доходів** замість відновлення за загальним фондом касових і фактичних видатків бюджетної установи, **що є порушенням частини четвертої статті 13 Бюджетного кодексу України**.

9.7. На Державному підприємстві «Академсервіс-Львів» Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача Національної академії наук України (далі – Державне підприємство «Академсервіс-Львів») встановлено факт **передачі орендарем ТзОВ «Рітейл Україна» у користування приміщень площею 5,2 кв. м двом суборендарям без дозволу НАН України і укладання договорів суборенди, що є порушенням пункту 6.1**

Положення № 216. Лише за листопад 2021 року, враховуючи різницю між розрахованим відповідно до чинного законодавства та фактично застосованим розміром орендної ставки, різниця в орендній платі становила **2,3 тис. гривень**. Через неможливість встановлення фактичного періоду суборенди розрахувати суму недоотриманих доходів за весь період суборенди неможливо.

9.8. У результаті пожежі, що відбулася 04.12.2019, будівля на вул. Пушкінській, 37, м. Одеса, яка обліковується на балансі Фізико-хімічного інституту імені О. В. Богатського НАН України (далі – Фізико-хімічний інститут) і в якій розміщувались **8 організацій НАН України (1,5 тис. кв. м)**, зазнала **значних ушкоджень**. Оскільки рішення НАН України не містять вимог щодо страхування нерухомого майна установами і організаціями, яким надано дозвіл на розміщення на площах Фізико-хімічного інституту, та немає бюджетних коштів на ремонт будівлі, подальша її експлуатація не є можливою.

Постановою Бюро Президії НАН України від 19.10.2021 № 315 вирішено питання тимчасового розміщення Державної установи «Інститут морської біології НАН України» (521,4 кв. м) в інших приміщеннях, що обліковуються на балансі Державної установи «Інститут ринку та економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України». **Питання подальшого користування чи розпорядження приміщеннями у будинку на вул. Пушкінській, 37, м. Одеса, насамперед з урахуванням необхідності забезпечення приміщеннями установ НАН України, що постраждали внаслідок пожежі (підрозділи Інституту археології Національної академії наук України, Радіоастрономічного інституту Національної академії наук України, Одеського археологічного музею Національної академії наук України), станом на 01.10.2021 не вирішено.**

10. Неналежний контроль установ НАН України за повнотою та своєчасністю розрахунків за оренду приміщень, відшкодуванням балансоутримувачу витрат за спожиті орендарями комунальні послуги, а також неналежне ведення претензійно-позовної роботи, незастосування штрафних санкцій відповідно до вимог чинного законодавства та умов договорів спричинили утворення значних обсягів дебіторської заборгованості. Внаслідок непроведення окремими установами НАН України претензійно-позовної роботи та списання заборгованості за спожиті комунальні послуги, строк позовної давності якої минув, державі завдано матеріальну шкоду.

Так, трьома балансоутримувачами НАН України протягом 2019–2020 років та 9 місяців 2021 року списано **566,5 тис. грн дебіторської заборгованості** у зв'язку зі спливом строку позовної давності: Інститут теплофізики – 164,1 тис. грн; Інститут електродинаміки Національної академії наук України – 216,1 тис. грн; Державна установа «Інститут економіки і прогнозування Національної академії наук України» – 186,3 тис. грн, при цьому окремі факти списання заборгованості без проведення претензійно-позовної

роботи, зокрема Інститутом теплофізики і Інститутом електродинаміки, потребують оцінки правоохоронними органами.

Під час аудиту стягнуто **103,5 тис. грн** штрафних санкцій та нараховано **194,7 тис. грн** пені, з якої відшкодовано орендарями лише **14,2 тис. грн**, до бюджету не перераховано **180,5 тис. гривень**.

11. Через невизначення у Положенні про порядок розміщення організацій НАН України (їх структурних підрозділів) в адміністративних будинках і нежилых приміщеннях організацій, що перебувають у віданні НАН України, затвердженому постановою Бюро Президії НАН України від 16.03.2012 № 57 (далі – Положення № 57), вимоги щодо звітування балансоутримувачами НАН України, які надають свої приміщення установам і організаціям, що перебувають у віданні НАН України, або їх структурним підрозділам, Академія не володіє повною та достовірною інформацією про фактичний стан використання майна НАН України користувачами. Відображена на офіційному сайті НАН України інформація є неповною та недостовірною, що свідчить про недотримання керівниками організацій-балансоутримувачів НАН України вимог пункту 11 розділу II Положення № 57 та неналежний контроль НАН України за виконанням рішень Президії НАН України.

Як наслідок, під час проведених у межах аудиту контрольних заходів встановлено низку порушень порядку розміщення організацій НАН України, зокрема:

- відсутність дозволів НАН України на розміщення установ і організацій НАН України, наприклад, на 44,5 кв. м Президії НАН України;

- невідповідність затверджених рішеннями Бюро Президії НАН України площ для розміщення організацій НАН України фактично зайнятим. Так, на площах Президії НАН України – на 9,1 кв. м;

- Національним науково-природничим музеєм Національної академії наук України (м. Київ, вул. Терещенківська, 2, 81,2 кв. м) договір щодо відшкодування витрат балансоутримувача (НАН України) на утримання приміщень не укладався, акти приймання-передавання не оформлялись;

- на площі, переданій НАН України у користування Київському університету права Національної академії наук України (м. Київ, вул. Терещенківська, 2), в одній із кімнат (20,6 кв. м) безпідставно розміщено філію мережі туристичних агенцій «Феєрія мандрів»;

- в окремих договорах про відшкодування витрат балансоутримувача не враховувалися площі допоміжних приміщень, якими користуються виключно розміщені організації. Так, в Інституті геотехнічної механіки не враховано 126,5 кв. м площі допоміжних приміщень, якими користується виключно Інститут фізики гірничих процесів Національної академії наук України, що

призвело до невідшкодування цією установою витрат за надані комунальні послуги загалом на 20,4 тис. грн;

- через несвоєчасну оплату послуг на утримання нерухомого майна та надання комунальних послуг користувачу деякими балансоутримувачами не використано права стягнення в установленому порядку простроченої дебіторської заборгованості, що є порушенням вимог статті 629 Цивільного кодексу України та пункту 3.8 розділу III Положення № 57.

12. Внаслідок неналежного контролю НАН України за діяльністю Державного підприємства «Лікувально-профілактичний комплекс «Феофанія» (далі – ДП «ЛПК «Феофанія») та невчасно прийнятих ефективних управлінських рішень за результатами перевірки Академією підприємства, встановлено суттєві порушення щодо господарської діяльності ДП «ЛПК «Феофанія», майнових відносин, фінансової дисципліни, недотримання чинних законодавчих норм, невиконання розпорядчих документів.

Незважаючи на відсутність на балансі ДП «ЛПК «Феофанія» приміщень санаторію-профілакторію «Феофанія», у порушення Положення № 150 (без дозволу НАН України на передачу майна в оренду на тривалий строк) ДП «ЛПК «Феофанія» укладено два нотаріально засвідчені договори оренди нерухомого майна НАН України загальною площею 1002,3 кв. м на 10 років і незаконно передано інвестиційно привабливе державне майно на території парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Феофанія» у користування фізичній особі-підприємцю, що має ознаки кримінальних правопорушень та потребує оцінки правоохоронних органів.

Крім того, проведеною НАН України перевіркою не підтверджено виконання ДП «ЛПК «Феофанія» в повному обсязі основного завдання підприємства – функціонування як лікувального, профілактичного та реабілітаційного закладу, що надає послуги санаторно-курортного лікування співробітникам НАН України та іншим громадянам.

Постановою Бюро Президії НАН України від 13.12.2021 № 393 за результатами перевірки НАН України ДП «ЛПК «Феофанія» припинено шляхом ліквідації. Державній установі «Інститут еволюційної екології Національної академії наук України», на баланс якої постановою Бюро Президії НАН України від 23.05.2018 № 172 передано єдиний майновий комплекс ДП «ЛПК «Феофанія», доручено створити у своїй структурі підрозділ, який спільно з Державною установою «Центр інноваційних медичних технологій НАН України» буде провадити діяльність з надання ремедіаційних, профілактичних, реабілітаційних та інших медичних послуг.

13. Протягом тривалого часу (з 2000 року) НАН України, органами прокуратури в інтересах держави в особі НАН України проводилась позовна робота у зв'язку з незаконним відчуженням належного НАН України державного нерухомого майна в смт Козин Обухівського району

Київської області (будівель та споруд оздоровчого табору «Ясний» лікувально-профілактичного комплексу «Феофанія»), а також вибуттям із власності держави земельної ділянки площею 6,2 га. Рішенням Верховного Суду від 16.01.2019 справу передано на розгляд до суду першої інстанції. Обухівський районний суд Київської області рішенням від 19.12.2019, яке залишено без змін рішенням Київського апеляційного суду від 15.07.2020, відмовив у позові органів прокуратури у зв'язку зі спливом строку позовної давності. Таким чином, земельна ділянка і споруди оздоровчого табору «Ясний» лікувально-профілактичного комплексу «Феофанія» остаточно вибули із власності держави в особі НАН України, чим заподіяно матеріальну шкоду державі, при цьому земельна ділянка площею 6,2 га втратила статус землі рекреаційного призначення для оздоровлення і відпочинку дітей.

14. Зважаючи на складний і тривалий (з 1997 року) перебіг розгляду судами усіх інстанцій судових справ про розірвання договору оренди від 06.03.1995 № 2, укладеного між НАН України в особі керуючого справами Цемка В. П. і приватним підприємством «Готельний комплекс Феофанія» (далі – ПП «ГК Феофанія») в особі директора Цемка О. В., та виселення ПП «ГК Феофанія» з орендованих приміщень, **не усунуто ризик втрати майна НАН України – готельного комплексу «Феофанія» (м. Київ, вул. Метрологічна, 14-Б).**

15. У порушення вимог пункту 14 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України від 26.11.2015 № 848 «Про наукову і науково-технічну діяльність» (далі – Закон № 848) понад шість років Кабінетом Міністрів України не забезпечено затвердження примірною положення про Центр колективного користування науковим обладнанням. Станом на 01.10.2021 у 59 наукових установах НАН України функціонувало 78 центрів колективного користування науковим обладнанням (далі – центр ККНО). При цьому НАН України не забезпечено належного контролю за діяльністю центрів ККНО. Як наслідок, наукове обладнання в перевірених установах сторонніми організаціями переважно не використовувалося, що не забезпечило поповнення спеціального фонду установ.

Інститутом хімії поверхні ім. О. О. Чуйка НАН України (далі – Інститут хімії поверхні) за погодженням з НАН України з 01.06.2011 по 30.04.2020 наукове обладнання центру ККНО передано в оренду ТОВ «НВП «Спецаналітик»», два засновники якого з трьох були працівниками Інституту хімії поверхні (отримано 8,1 тис. грн орендної плати), для власних потреб наукової установи обладнання не використовувалося. Водночас з державного бюджету за КПКВК 6541230 «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень» у 2019 році на ремонт обладнання витрачено 700 тис. грн, що більш як у 86 разів перевищує отримані доходи.

Отже, внаслідок неналежного контролю НАН України Інститутом

хімії поверхні непродуктивно використано з державного бюджету на ремонт переданого в оренду наукового обладнання 700 тис. гривень.

16. НАН України не виконує належним чином повноважень, визначених статтею 8 Закону України від 21.09.2006 № 185 «Про управління об'єктами державної власності», у частині подання центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері управління об'єктами державної власності, достовірної інформації про стан об'єктів державної власності, зокрема корпоративних прав держави, що перебувають в його управлінні, та не контролює виконання власних рішень у цій сфері.

Академія та її установи станом на 01.10.2021, за даними Реєстру корпоративних прав держави, були співзасновниками 34 господарських товариств, внески до статутних капіталів яких здійснювалися переважно у формі майна та права користування ним. НАН України не володіє інформацією про повний перелік майна, зокрема нерухомого, право користування яким передано господарським товариствам. Контроль за використанням цього майна не здійснюється.

16.1. НАН України не володіє повною інформацією про господарські товариства, учасниками яких є Академія та її установи. Так, у НАН України та в Реєстрі корпоративних прав держави немає даних щодо участі Академії в ТОВ «Український науковий центр професійної підготовки та естетичного виховання молоді» (частка 20 відс.), а також участі НТК «Інститут електрозварювання ім. Є.О. Патона» НАН України в ТОВ «ПАТОН-ЕКСПЕРТ» (частка 65 відсотків). Крім того, Реєстр корпоративних прав держави містить дані про участь НАН України у господарських товариствах, яких немає в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, зокрема ТОВ «Рекламно-дослідний академцентр», ТОВ «Науково-виробниче підприємство «ЛАНТАН», ТОВ «ЕНЕРГІЯ-ІНВЕСТ». Отже, НАН України не вживає достатніх заходів щодо достовірного відображення інформації в Реєстрі корпоративних прав держави.

Всупереч вимогам абзацу другої частини першої статті 60 Закону № 848 у 2019 році Інститутом матмашин до статутного капіталу ТОВ «Центр інженерії систем» внесено частку у вигляді майнових прав на об'єкт інтелектуальної власності (торговельну марку «Рада»), вартість яких визначалася за відсутності незалежної оцінки.

16.2. НАН України не забезпечено належного виконання вимог пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 12.05.2007 № 702 «Про затвердження Порядку формування та реалізації дивідендної політики держави» щодо реалізації дивідендної політики та надходження дивідендів до державного бюджету: лише 7 із 34 господарських товариств, про участь у яких НАН України має інформацію, спрямували частку прибутку (дивіденди) до

бюджету за 2019 і 2020 роки у сумі 3,9 млн грн, із яких 3,6 млн грн сплачено ТОВ «Патон Турбайн Текнолоджіз», співзасновником якого є Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України (частка 49 відсотків). При цьому ТОВ «Патон Турбайн Текнолоджіз» не дотримується затверджених Кабінетом Міністрів України базових нормативів відрахування частки прибутку, незважаючи на те, що у 2017 році Рахункова палата наголошувала на такій необхідності. Як наслідок, з **2015 року державним бюджетом недоотримано понад 18 млн. грн доходів** (за 2015 рік – 5 560,6 тис. грн, за 2016 рік – 1 464,4 тис. грн, за 2017 рік – 4 301,1 тис. грн, за 2018 рік – 6 109,4 тис. грн, за 2020 рік – 814,1 тис. гривень).

17. НАН України не виконує належним чином функцій з управління об'єктами державної власності, переданими в оперативне управління державним підприємствам.

Проведений Академією у 2019–2021 роках моніторинг ефективності управління об'єктами державної власності (далі – моніторинг) був формальним, оскільки в Академії немає фінансової звітності понад 30 відс. суб'єктів господарювання, щодо яких здійснено моніторинг. Як наслідок, характер і результати діяльності для науки цих суб'єктів господарювання невідомі. За таких умов є ризик втрати або відчуження майна й активів, внесених до статутних капіталів суб'єктів господарювання.

Станом на 01.10.2021 у віданні НАН України перебувало 232 суб'єкти господарювання. За даними Академії, лише 45 із 157 (28,7 відс.) суб'єктів господарювання, щодо яких здійснювався моніторинг, є прибутковими, із них тільки 6 (3,8 відс.) мають прибуток понад 1 млн гривень. Протягом 2020 року і 9 місяців 2021 року кількість прибуткових підприємств НАН України зменшилася на 29 (39,2 відсотка). Інформацією щодо діяльності у 2019 і 2020 роках 81 підприємства НАН України не володіє.

17.1. Академія не володіє повною інформацією про результати фінансово-господарської діяльності підприємств, що віднесені до її відання. Надана до аудиту структурними підрозділами НАН України зведена інформація містить різні дані щодо кількості підприємств. Так, до зведених звітів про фінансові результати (форма № 2) відділом бухгалтерського обліку та звітності НАН України включено дані за 2019 і 2020 роки щодо 176 і 155 підприємств, хоча фактично наявні фінансові звіти лише 120 і 100 підприємств відповідно. За даними науково-організаційного відділу НАН України, моніторинг здійснено щодо 173 і 150 підприємств, а зведені звіти про виконання фінансових планів містять дані лише щодо 113 і 97 підприємств відповідно. **Як наслідок, Академією подано Міністерству економіки України (далі – Мінекономіки) інформацію, що викривляє результати діяльності суб'єктів господарювання та, відповідно, не може бути підґрунтям для прийняття рішень з підвищення ефективності управління цими суб'єктами.** Інформація на сайті Мінекономіки

про результати моніторингу не відповідає даним Академії.

НАН України не подавала Мінекономіки і Мінфіну зведені фінансові плани суб'єктів господарювання на 2019–2021 роки. Всупереч вимогам пункту 10 Порядку складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки, затвердженого наказом Мінекономрозвитку від 02.03.2015 № 205 (далі – Порядок № 205), Академія як суб'єкт управління фактично не здійснювала контролю за виконанням показників затверджених фінансових планів підприємств. Зведені звіти про виконання суб'єктами господарювання НАН України фінансових планів містять дані про 100-відсоткове їх виконання окремими підприємствами, при цьому Академія не затверджувала цих фінансових планів.

17.2. Станом на 01.10.2021 НАН України не укладено контрактів з керівниками 21 працюючого державного підприємства. Всупереч вимогам пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 02.08.1995 № 597 «Про Типову форму контракту з керівником підприємства, що є у державній власності» НАН України у контрактах з керівниками підприємств не визначала показників ефективності використання державного майна і прибутку, а також майнового стану підприємства. Як наслідок, **контроль за ефективним використанням керівниками державних підприємств державного майна та прибутку НАН України не здійснювався.**

17.3. Академія не володіє повною інформацією про сплату державними підприємствами, що віднесені до її відання, частини прибутку (доходу) до бюджету, також немає даних щодо спрямування державними підприємствами коштів виключно на цілі, визначені пунктом 47 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України.

18. Використання переданого державним підприємствам державного майна здійснюється за відсутності дієвої системи контролю за результатами та ефективністю їх діяльності, спрямованої на забезпечення досягнення наукових і статутних цілей наукових установ НАН України, що може призвести, а в окремих випадках вже призвело до відчуження майна.

Так, за погодженням з НАН України у 2018 році Державним підприємством «Інженерний центр «Сушка»» Інституту технічної теплофізики НАН України (далі – ДП «Сушка») реалізовано державне майно. Однак **внаслідок прийняття неефективних управлінських рішень ДП «Сушка» 17903,2 тис. грн від відчуження шляхом продажу (за погодженням з НАН України і Фондом державного майна України) нежитлової будівлі площею 1800 кв. м використано здебільшого за напрямками, які не відповідають вказаним у техніко-економічному обґрунтуванні доцільності відчуження майна.** У результаті заплановане придбання нового обладнання (9,0 млн грн) для удосконалення напряму діяльності ДП «Сушка» з розроблення дослідних установок, проведення досліджень, у тому числі в керамічній галузі, з 01.01.2018

по 01.07.2021 **не здійснено**. Натомість підприємством укладено як договори оренди приміщень, так і договори оренди обладнання (3778,5 і 1337,2 тис. грн відповідно) та спрямовано на оплату поточного ремонту орендованих приміщень та ремонту і технічного обслуговування орендованого обладнання 1490,6 і 233,1 тис. грн відповідно. **Отже, головної мети відчуження майна не досягнуто.**

У 2021 році НАН України звернулася до Фонду державного майна України з **пропозицією щодо продажу ще трьох об'єктів державної власності**, які обліковуються на балансі ДП «Сушка». Фондом державного майна України не погоджено такого продажу на підставі аналізу відчуження нерухомого майна підприємства у 2018 році та використання коштів, отриманих від відчуження.

При цьому Академією на звернення Регіонального відділення Фонду державного майна України по м. Києву (з урахуванням заяви потенційного покупця ТОВ «Тейко Україна») **постановою Бюро Президії НАН України від 16.06.2021 № 206** «Про включення об'єктів майнового комплексу НАН України до переліку об'єктів, що підлягають приватизації у 2021 році» **включено до переліку об'єктів малої приватизації три об'єкти нерухомості загальною площею 778 кв. м**, що обліковуються на балансі ДП «Сушка».

У результаті продажу нерухомого майна ДП «Сушка» у 2018 році на сьогодні відчужено земельну ділянку (0,7107 га), на якій розміщено ці об'єкти. Після приватизації ще трьох об'єктів створено ризик відчуження земельної ділянки у м. Києві, вул. А. Булаховського, 2, загальною площею 0,6603 га і вартістю 7395,2 тис. грн, що залишилась і станом на 01.07.2021 рахувалася на балансі ДП «Сушка».

19. Відповідальність за результати фінансово-господарської діяльності, використання і збереження нерухомого та іншого майна покладено на керівників наукових установ. При цьому через неналежний внутрішній контроль НАН України за ефективним використанням науковими установами бюджетних коштів і державного майна протягом 2019–2021 років, окремими перевіреними науковими установами (11) непродуктивно використано 549,1 тис. грн, нерезультативно – 49,0 тис. грн, недоотримано 6,0 тис. грн доходів, безпідставні витрати становили 7,2 тис. грн, не відшкодовано 10,3 тис. грн витрат за надані комунальні послуги, безпідставно нараховано 324,6 тис. грн амортизації, не отримано 856,9 тис. грн додаткових надходжень, неправомірно нараховано 221,9 тис. грн податку на додану вартість, списано без дозволу НАН України основних засобів на суму 163,8 тис. грн, списано без проведення інвентаризації розрахунків дебіторської заборгованості на суму 112,4 тис. грн, занижено або завищено вартість основних засобів на 24963,6 і 8673,42 тис. грн відповідно, лишки матеріальних цінностей за результатами інвентаризації становили 4,5 тис. гривень. Крім того, викривлено дані бухгалтерського обліку і бюджетної звітності на суму 4784,5 тис. грн, що

відповідно до пункту 35 частини першої статті 116 Бюджетного кодексу України є порушенням бюджетного законодавства.

За результатами обговорення та на підставі викладеного Рахункова палата

В И Р І Ш И Л А:

1. Звіт про результати аудиту ефективності управління Національною академією наук України об'єктами державної власності, що мають фінансові наслідки для державного бюджету, затвердити.

2. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту надіслати Верховній Раді України протягом 15 днів з дня затвердження Звіту.

3. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту в порядку інформування надіслати Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій.

4. Відомості про результати аудиту у формі рішення Рахункової палати надіслати Кабінету Міністрів України і рекомендувати затвердити положення про центр колективного користування науковим обладнанням, як це передбачено статтею 13 Закону № 848.

5. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту надіслати НАН України та рекомендувати:

- вжити заходів щодо актуалізації переліку об'єктів державної власності, що входять до майнового комплексу Національної академії наук України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19.02.1999 № 226;

- розробити і затвердити план заходів щодо усунення недоліків та порушень, виявлених під час аудиту НАН України і її установ, із зазначенням чітких термінів виконання і відповідальних осіб;

- провести інвентаризацію інвестиційних договорів, укладених установами та підприємствами НАН України, та вжити заходів щодо забезпечення умов їх виконання або, за необхідності, розірвання у встановленому законом порядку;

- забезпечити контроль за виконанням Концепції розвитку НАН України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою Президії НАН України від 23.06.2021 № 218, та плану заходів з її реалізації, зокрема в частині підвищення ефективності управління об'єктами майнового комплексу (у тому числі щодо забезпечення прозорого обліку об'єктів державної власності, які держава передала у безстрокове безоплатне користування НАН України та її установам і організаціям, контролю за ефективним використанням та збереженням цих об'єктів);

- вжити заходів щодо укладання/перегляду в установленому порядку контрактів з обраними керівниками наукових установ з НАН України, у тому числі з урахуванням досягнутих ними результатів управління об'єктами державної власності;

- здійснювати при плануванні надходжень та видатків за КПКВК 6541020 деталізовані розрахунки до проєкту кошторису і кошторису НАН України, а також вимагати проведення аналогічних розрахунків від розпорядників бюджетних коштів нижчого рівня за КПКВК 6541030;

- забезпечувати спільно з установами і організаціями НАН України ефективне управління бюджетними коштами;

- вжити заходів щодо здійснення контролю за ефективним використанням державного майна, якісним проведенням інвентаризації, правильністю ведення його обліку та складання звітності;

- вжити заходів щодо введення в експлуатацію програмного забезпечення «Цифрова система управління нерухомим майном НАН України nas.gov.ua», його технічного обслуговування та забезпечення контролю за своєчасним поповненням установами і організаціями НАН України цифрової системи достовірною і повною інформацією;

- здійснювати належний контроль за достовірністю даних, внесених установами і організаціями до форми 2 б;

- притягнути до відповідальності посадових осіб за включення недостовірних даних до форми 2 б;

- забезпечити ухвалення управлінських рішень (із зазначенням відповідних термінів виконання) для зобов'язання установ і організацій, що віднесені до відання НАН України, вжиття заходів щодо:

- завершення оформлення права постійного користування земельними ділянками;

- проведення експертної грошової оцінки земельних ділянок та їх обліку;

- оформлення технічних паспортів на будівлі і споруди та своєчасного внесення змін до них;

- завершення реєстрації речових прав на нерухоме майно;

- дотримуватись вимог Положення про Єдиний реєстр об'єктів державної власності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.2004 № 467 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 23.02.2005 № 142), у частині забезпечення достовірного обліку об'єктів державної власності;

- забезпечити планування капітальних видатків для завершення робіт з реконструкції та будівництва об'єктів незавершених капітальних інвестицій;

- розробити та затвердити механізм конкурсного відбору інвесторів з метою відбору найкращих пропозицій забудови земельних ділянок НАН України;

- при укладанні інвестиційних договорів (угод) забезпечити включення істотних умов до договору (зокрема, вартості внесених часток сторін у виконання договору, мінімальної частки НАН України від побудованих житлових і нежитлових приміщень з можливістю наступного обміну нежитлових на житлові приміщення, конкретних строків будівництва за кожним етапом,

відповідальності у грошовому виразі за невиконання кожного етапу для кожної сторони договору, надання банківської гарантії, вимог щодо надання НАН України декларацій про готовність до експлуатації об'єкта тощо), які б гарантували його виконання в частині отримання НАН України та її установами передбаченої договором частки майна вартістю не менше вартості внеску НАН України або її установами (будівлі, споруди, земельні ділянки) згідно з експертною грошовою оцінкою;

- ініціювати внесення змін до чинних інвестиційних договорів у частині визначення істотних умов;

- забезпечити здійснення моніторингу виконання договорів, укладених пансіонатом «Борей» з Приватним підприємством «ОСТІУМ», Інститутом газу з ТОВ «Подільський моноліт», ННЦ ХФТІ з Акціонерним товариством «Трест Житлобуд-1», ДП «Будремсервіс» з ТОВ «Делкон-Лекс»;

- забезпечити моніторинг виконання генерального інвестиційного договору від 03.12.2002 № 01/02 з додатковою угодою від 11.06.2015 № 1, укладеного ДУ Відділення гідроакустики з ТОВ «Прайм Бізнес Групп»;

- забезпечити моніторинг отримання НАН України від ТОВ «ГІДРОІНЖ-БУД» належних житлових і нежитлових приміщень відповідно до договору, укладеного із цим забудовником;

- зобов'язати Інститут ботаніки вжити заходів щодо отримання належних житлових і нежитлових приміщень відповідно до договору, укладеного з ТОВ «Фінансово-будівельна компанія «Пагода»;

- зобов'язати Інститут ботаніки ініціювати внесення зміни до договору від 15.03.2005 № 416 з ТОВ «Фінансово-будівельна компанія «Пагода» у частині зміни форми передачі квартири площею 123,9 кв. м з безоплатної за договором дарування на передачу за актом приймання передачі Інституту ботаніки (або НАН України) з наступним зарахуванням до майнового комплексу НАН України;

- зобов'язати Інститут теплофізики вжити заходів щодо виконання ТОВ «Виробниче підприємство «Побутрембудматеріали» умов договору № б/н від 28.11.2007 у частині забезпечення натурної перевірки енергозберігаючих технологій Інституту теплофізики під час будівництва житлового комплексу та цільового використання його земельній ділянці;

- зобов'язати Інститут теплофізики вжити заходів щодо оформлення ТОВ «Виробниче підприємство «Побутрембудматеріали» містобудівних умов та обмежень для проєктування об'єкта будівництва, проведення експертизи проєктної документації та отримання дозволу на виконання будівельних робіт відповідно до Закону України від 17.02.2011 № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності»;

- зобов'язати Інститут газу внести зміни до договору від 25.06.2018 № 25062018 з ТОВ «Подільський моноліт» у частині збільшення вартості внеску Інституту (зокрема, чотирьох одиниць нерухомого майна, не включеного до

ринкової вартості будівель і споруд, розташованого на земельній ділянці, що передається для будівництва) та частки, яку він отримує за договором, зокрема вартості житла;

- встановити винних осіб та вирішити питання їх відповідальності за завдану матеріальну шкоду державі у зв'язку з втратою земельної ділянки через неналежний юридичний супровід договору від 23.03.2006 № 23–03–06 із ЗАТ «Молодіжний житловий комплекс «Академмістечко»;

- провести аналіз діяльності центрів ККНО у частині дотримання визначених Законом № 848 вимог та типового положення про центри колективного користування науковим обладнанням;

- визначити і затвердити показники ефективності роботи центрів ККНО;

- здійснити аналіз виконання балансоутримувачами рішень Президії НАН України про надання дозволів організаціям, що віднесені до відання НАН України, на передачу в оренду нерухомого майна та іншого окремого індивідуально визначеного майна, що обліковується на їх балансах, і вжити заходів щодо звільнення орендарями приміщень, які використовуються ними без дозволу НАН України;

- забезпечити контроль за дотриманням організаціями НАН України вимог чинного законодавства щодо порядку передачі майна НАН України в оренду, його цільового використання, страхування протягом усього строку оренди;

- зобов'язати керівників установ і організацій НАН України відповідно до пункту 17.5 Положення № 150 забезпечити дотримання вимог чинного законодавства щодо порядку передачі майна НАН України в оренду, отримання погоджень НАН України, передбачених Положенням № 150, достовірність внесення до ЄТС та автоматизованої системи «Юридичні особи» відомостей, своєчасність та достовірність подання НАН України звітної інформації, а також ведення претензійно-позовної роботи щодо стягнення заборгованості з орендної плати та відшкодування витрат на комунальні послуги;

- забезпечити контроль за повнотою та достовірністю внесення відомостей про укладені договори оренди та змін до них до Цифрової системи управління нерухомим майном НАН України nas.gov.ua;

- забезпечити облік майна НАН України, переданого в користування організаціям НАН України; провести аналіз площ НАН України, наданих в користування, та рішень НАН України щодо надання дозволів на розміщення організацій НАН України; вжити дієвих заходів щодо звільнення організаціями НАН України приміщень, які використовуються без дозволу НАН України;

- передбачити у Положенні № 57 звітування організацій перед НАН України щодо фактичного стану використання приміщень користувачами;

- забезпечити контроль за повнотою та достовірністю внесення балансоутримувачами до Цифрової системи управління нерухомим майном НАН України nas.gov.ua відомостей про розміщення установ і організацій;

- зобов'язати керівників організацій НАН України забезпечити контроль за дотриманням умов договорів про відшкодування витрат балансоутримувача на утримання нерухомого майна та надання комунальних послуг користувачу та передачею приміщень користувачу згідно з актами приймання-передавання;

- зобов'язати керівників організацій НАН України забезпечити контроль за проведенням претензійно-позовної роботи щодо стягнення дебіторської заборгованості з відшкодування витрат балансоутримувачів на утримання майна, комунальних послуг;

- розглянути питання внесення змін до примірного договору про відшкодування витрат балансоутримувача на утримання нерухомого майна та надання комунальних послуг користувачу, що є додатком до Положення № 57, у частині забезпечення відповідальності користувача за збереження та належне утримання переданих у користування приміщень;

- з метою недопущення втрати НАН України лікувального, профілактичного та реабілітаційного закладу чи підрозділу, що надає послуги санаторно-курортного лікування співробітникам НАН України та іншим громадянам, Державній установі «Інститут еволюційної екології Національної академії наук України» забезпечити виконання постанови Бюро Президії НАН України від 13.12.2021 № 393 щодо створення підрозділу, який спільно з Державною установою «Центр інноваційних медичних технологій НАН України» буде провадити діяльність з надання ремедіаційних, профілактичних, реабілітаційних та інших медичних послуг;

- організувати претензійно-позовну роботу за усіма встановленими фактами порушень, зокрема щодо орендованого ПП «ГК Феофанія» майна НАН України;

- вжити заходів щодо зобов'язання суб'єктів господарювання подавати НАН України фінансову звітність для здійснення моніторингу ефективності управління об'єктами державної власності;

- забезпечити щорічне подання Мінекономіки, Мінфіну і Державній податковій службі України зведених основних фінансових показників державних підприємств відповідно до вимог Порядку № 205;

- здійснити аналіз діяльності усіх створених суб'єктів господарювання з метою припинення неефективних та непрофільних і підготувати обґрунтовані пропозиції щодо передачі таких суб'єктів господарювання в управління до Фонду державного майна України або щодо їх приватизації;

- забезпечити укладання або перегляд контрактів з керівниками усіх працюючих суб'єктів господарювання НАН України, у тому числі з урахуванням результатів управління державним майном; визначати в додатках до контрактів показники ефективності використання державного майна і прибутку, а також майнового стану підприємств; здійснювати контроль за поданням НАН України звітів про виконання цих показників;

- забезпечити контроль за відрахуванням державними підприємствами до Державного бюджету України частини прибутку (доходу) згідно з вимогами законодавства;

- сформуванати перелік майна, зокрема нерухомого, право користування яким передано до статутних капіталів господарських товариств, у яких НАН України є органом, уповноваженим здійснювати управління корпоративними правами держави;

- актуалізувати переліки господарських товариств, створених за участі НАН України та її установ, зокрема зобов'язати установи НАН України подавати Академії повну і достовірну інформацію про участь у господарських товариствах;

- актуалізувати дані Реєстру корпоративних прав держави; ініціювати усунення розбіжностей, відображених у державних реєстрах;

- забезпечити практичну реалізацію НАН України дивідендної політики та надходження коштів до державного бюджету;

- заслухати на Бюро Президії НАН України керівника ДП «Сушка» щодо виконання умов контракту та неефективного розпорядження об'єктами державної власності;

- заслухати на Бюро Президії НАН України керівництво пансіонату «Борей» та ДП «Гілея» про виконання умов контракту та вжити заходів щодо притягнення їх до відповідальності за недотримання правил пожежної безпеки;

- розглянути питання притягнення до відповідальності керівників Інституту ботаніки і Інституту теплофізики за виявлені під час виконання інвестиційних договорів (угод) порушення.

6. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту надіслати таким об'єктам контролю: Інституту теплофізики, Державній установі «Інститут економіки і прогнозування Національної академії наук України», Інституту електродинаміки Національної академії наук України, Інституту газу, Інституту матмашин, Інституту хімії поверхні, Інституту зоології ім. І. І. Шмальгаузена Національної академії наук України, Інституту чорної металургії ім. З. І Некрасова Національної академії наук України, Інституту геотехнічної механіки, ДУ Відділення гідроакустики, Фізико-хімічному інституту ім. О. В. Богатського Національної академії наук України, Чорноморському біосферному заповіднику Національної академії наук України, Державній установі «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього Національної академії наук України», Карпатському відділенню Інституту геофізики, Інституту геології і геохімії горючих копалин Національної академії наук України, Інституту ім. Я. С. Підстригача, ННЦ ХФТІ, Інституту проблем машинобудування імені А. М. Підгорного Національної академії наук України, Інституту проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України, Інституту електронної фізики Національної академії наук України,

ДП «Сушка», Державному виробничому підприємству «Будремкомплект» Національної академії наук України, Державному виробничому підприємству «Будремсервіс» Національної академії наук України», Державному підприємству «Експериментально-виробниче підприємство Інституту чорної металургії ім. З. І. Некрасова Національної академії наук України», Державному підприємству «Спеціальне конструкторсько-технологічне бюро» Інституту геотехнічної механіки ім. М. С. Полякова Національної академії наук України», пансіонату «Борей», ДП «Гілея», ДП «Академсервіс-Львів», Державному підприємству «Спеціальне конструкторсько-технологічне бюро з дослідним виробництвом Інституту проблем кріобіології та кріомедицини Національної академії наук України».

7. Повідомити Офіс Генерального прокурора про виявлені при здійсненні аудиту ознаки кримінальних правопорушень, вчинених посадовими особами Інституту теплофізики, Інституту ботаніки і ДП «ЛПК «Феофанія».

8. Рішення Рахункової палати та Звіт про результати аудиту оприлюднити на офіційному вебсайті Рахункової палати.

9. Забезпечити надання Верховній Раді України інформації про стан виконання об'єктами контролю рішення Рахункової палати протягом 45 днів з дня отримання інформації від об'єктів контролю.

10. Контроль за виконанням цього рішення покласти на члена Рахункової палати Василя Невідомого.

Голова Рахункової палати

Валерій ПАЦКАН